

EEN ADMIRAAL IN LOENEN

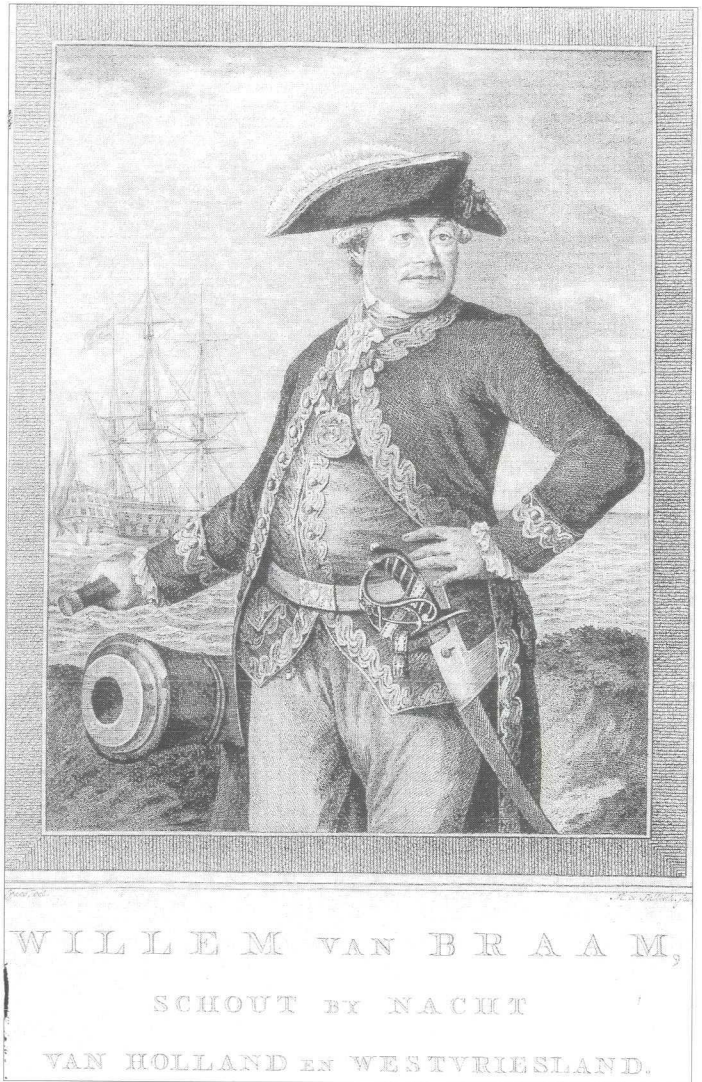
Willem van Braam

Loenen heeft in de loop der eeuwen een aantal belangrijke en kleurrijke inwoners geteld, waarover veel te vertellen is. Zo schonken wij in de Vechtkroniek al aandacht aan o.a. burgemeesters Van de Velde en Backer, sierkunstenaar C.A. Lion Cachet en dominee Barkey Wolff. Een wellicht minder bekende figuur was Willem van Braam, schout bij nacht bij de Verenigde Oostindische Compagnie (VOC) in de 18e eeuw (afb. 1). Het huis waarin hij woonde is des te bekender, namelijk 'Kerk-Zigt' aan het Kerkplein te Loenen (afb. 2). Sterker nog, hoogst waarschijnlijk is het Van Braam geweest die deze naam aan het huis gegeven heeft. Willem Mooij heeft archiefonderzoek verricht naar het leven van deze stoere zeevaarder, waarvan hier een neerslag volgt.

Vroege carrière bij de marine

Willem van Braam was de enige levende zoon uit het eerste huwelijk van Frans Thomas van Braam (1700-1791) met Maria Helena van Rijssel.

Hij werd geboren op 19 oktober 1732 te Werkhoven en aldaar gedoopt op 16 november 1732. Het moet een stoere jongen zijn geweest, want al op 12 jarige leeftijd, in 1745, werd hij als adelborst tot de Admiraliteit van Amsterdam toegelaten. Dat lijkt voor ons wel erg jong, maar in die tijd was dit normaal: kandidaten dienden de leeftijd van 13 jaar nog niet te hebben bereikt om te worden toegelaten! Willem werd op het fregat 'RAAF' geplaatst onder bevel van kapitein Dirk Wolter van Nimwegen. Gelukkig voor het ventje kende hij deze man, want het was zijn oom, broer van zijn stiefmoeder (zou deze familieband wellicht ook de reden van zijn toelating zijn geweest?). Hij werd bevorderd tot luitenant in 1748, toen nog maar 16 jaar oud. Geen puberaal schoolleven voor Willem, nee, verre reizen maakte hij: allereerst een reis naar het Middellandse-Zeegebied, daarna twee reizen naar West-Indië. In 1752 vroeg en verkreeg hij toe-

Willem van Braam, gekleed in het tenue van een schout bij nacht, rond 1790. Op de achtergrond is de 'Piet Hein' afgebeeld, het schip waarover hij het commando voerde tijdens de Slag bij de Doggersbank in 1781. Van Braam draagt de zgn. Doggersbanksabel, die hem door stadhouder Willem V ter onderscheiding van bewezen diensten tijdens genoemde Slag werd aangeboden. De kopergravure is gemaakt door M. de Salieth, naar een tekening van I. Graco. Collectie Marinemuseum te Den Helder.

stemming om een reis naar Oost-Indië te maken; vervolgens trad hij als luitenant in dienst van de VOC.

Hij bleef drie jaar in Oost-Indië, maar keerde toen terug naar Holland, omdat de Admiraliteit hem opnieuw nodig had. Ditmaal voor dienst in het Middellandse-Zeegebied vanwege de oorlog met Algerije. In 1754 werd hij bevorderd tot commandeur, vervulde een missie naar West-Indië en konvooierde de handelsschepen van de VOC die uit Nederlands Oost-Indië terugkeerden. In 1761 kreeg hij opnieuw toestemming van de Admiraliteit om voor een periode van 6 jaar in dienst van de VOC te treden, met behoud van zijn rang. Willem werd toen commandeur van het schip 'OUDERCARSPER' voor een reis naar Batavia (Jakarta, Java). Intussen had de Admiraliteit hem bevorderd tot extra-ordinaris kapitein. In 1763 voerde hij het bevel over de handelsvloot die terugkeerde uit Batavia, die in juni op de rede van het eiland Texel aankwam. Zijn verdiensten bleven bij de VOC niet onopgemerkt, want nadat hij verslag had uitgebracht aan de Heren van de Compagnie, werden hem een gouden medaille en ketting ter waarde van vierhonderd gulden ten geschenke gedaan. Later dat jaar kreeg hij een veel groter geschenk: de hand van zijn vrouw. Op 27 november trad hij te Amsterdam in het

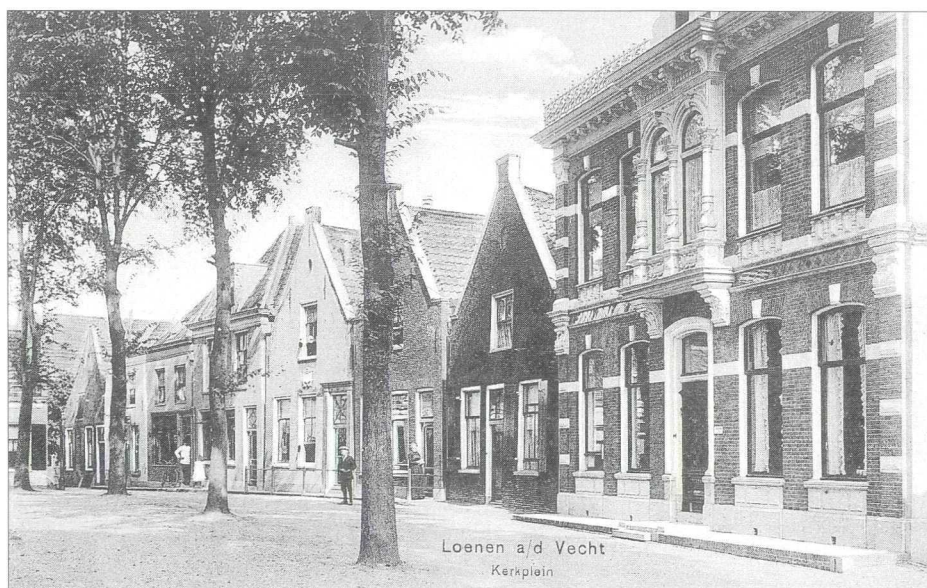
huwelijk met Suzanna Agneta Binkes, dochter van de Schout bij Nacht Jan Binkes. Uit dit huwelijk zouden 3 kinderen geboren worden, een zoon en twee dochters. Willem bleef in dienst van de VOC en maakte tot 1770 reizen naar Batavia, Bantam, de kust van Malabar en Ceylon. In 1771 werd hij opnieuw overgeplaatst naar de Admiraliteit en werd hij op missies naar West-Indië en het Middellandse-Zeegebied gezonden. In 1778 werd hij bevorderd tot ordinaris kapitein.

Slag bij de Doggersbank

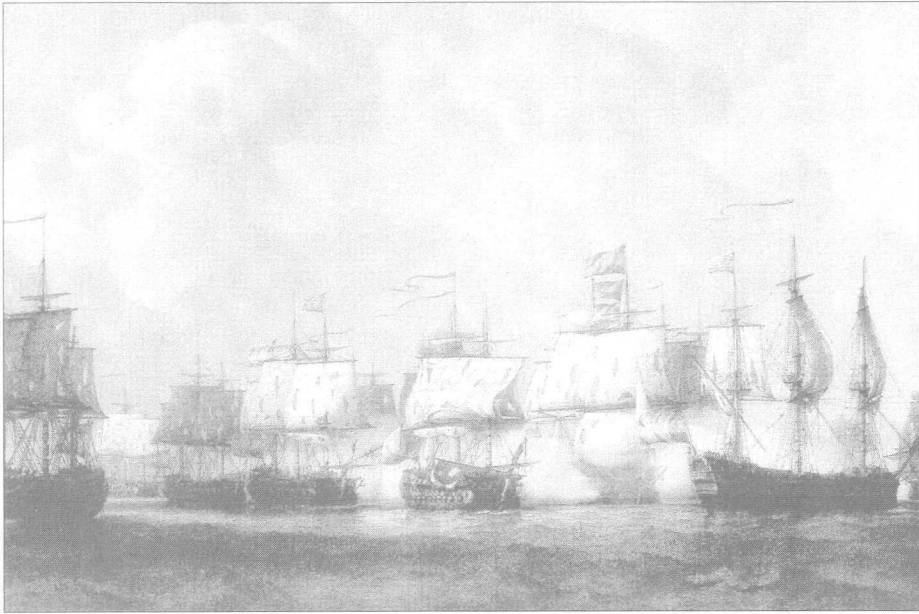
In 1780 werd Willem commandeur van het schip 'PIET HEIN', een oorlogsschip met 54 kanonnen. Op 20 december van dat jaar brak de vierde zee-oorlog uit tussen Engeland en de Nederlandse Republiek en op 5 augustus 1781 moest een Nederlands eskader onder bevel van Zoutman, waar de 'PIET HEIN' deel van uitmaakte, het hoofd bieden aan een Engelse formatie bij de Doggersbank in de Noordzee. Een hevig gevecht volgde waaruit de Engelsen zich als eersten terugtrokken (afb. 3). De slag werd daarom door de Nederlanders als een overwinning beschouwd en het is waar dat zij dapper vochten en stand hielden, alhoewel de Engelse vloot groter was en beter toegerust. De directe tegenstander van Van Braam was kapitein McCartney met zijn driedekker 'PRINCESS

Rechts is Kerk-Zigt te zien, omstreeks 1900 (let op de versiering boven de dakgoot!).

*Deze voorgevel dateert uit 1886. De toenmalige bewoner, Jacob Planten, heeft opdracht gegeven tot vernieuwing van de gevel. Ten tijde van Willem van Braam had het pand dus een ander aanzicht..
Coll.: W. Mooij.*

Loenen a/d Vecht
Kerkplein

*Een episode uit de Slag bij de Doggersbank, 5 augustus 1781, gelithografeerd door P.J. Schotel.
Coll.: Marinemuseum, Den Helder*

AMSLIA', met 96 kanonnen. Beide schepen raakten zwaar beschadigd en tijdens deze actie liet kapitein McCartney het leven. De 'PIET HEIN' werd verschillende keren onder de waterlijn geraakt, maar Willem slaagde erin zijn schip drijvende te houden en bracht haar veilig terug naar de rede van Texel. Negen bemanningsleden werden gedood en 58 raakten gewond tijdens de 8-uur durende zeeslag. Eskader-commandant Zoutman werd bevorderd tot vice-admiraal door Willem V, Prins van Oranje. De kapiteins Willem van Braam, Dedel, van Kinsbergen en Rietveld werden bevorderd tot de rang schout bij nacht; aan kapitein Baron Bentinck, die tijdens deze actie werd gedood, werd deze rang postuum verleend. Daarnaast ontving Zoutman een gouden ketting en de overige kapiteins ontvingen een gouden medaille, bevestigd aan een lintje, ter waarde van 1.300 gulden. Prins Willem reikte persoonlijk de onderscheidingen uit aan de bevelvoerders tijdens een ontvangst aan het hof op 23 augustus 1781 (afb. 4).

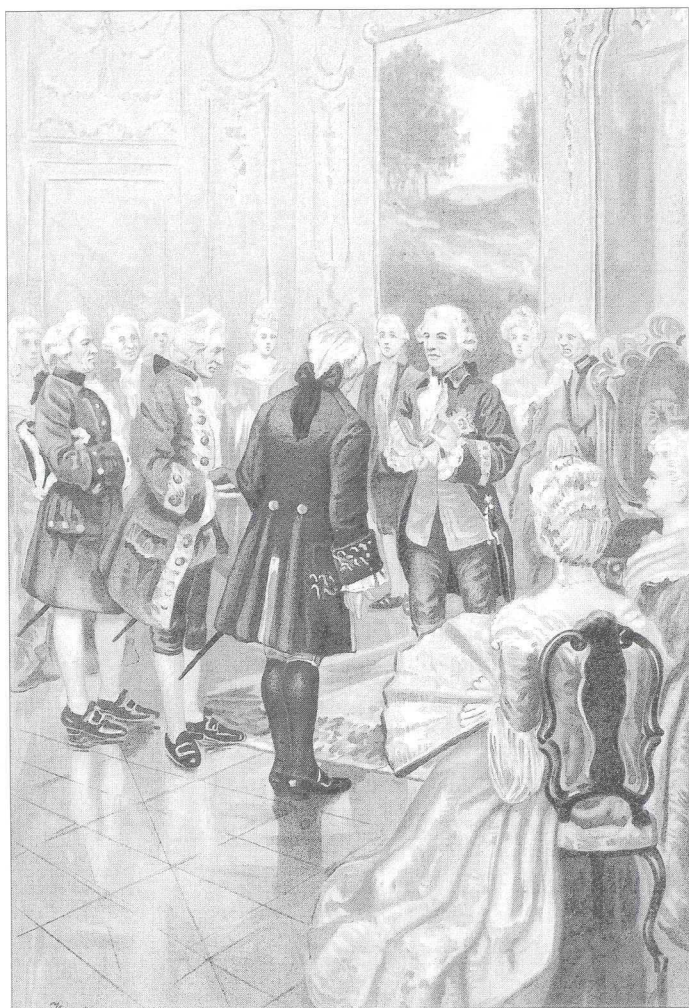
Carrière crisis

Op 1 september 1781 voerde Willem het bevel over een eskader van acht schepen. Een jaar later, op 15 september 1782, kreeg hij bevel uit te varen om een vloot handelsschepen te

konvooiëren tijdens het eerste deel van hun reis, totdat de bescherming van het konvooi kon worden overgenomen door de Franse en Spaanse vloot. Echter, vier dagen westenwind weerhielden hem ervan Brest te bereiken en hij besloot terug te keren om zo de confrontatie met de superieure Engelse strijdkrachten te vermijden. Dit werd door enkelen als hoogverraad opgenomen en een diepgaand verhoor volgde. Uiteindelijk kwam men tot de conclusie dat het besluit van Willem van Braam volkomen terecht was geweest en de affaire bleek geen belemmering te vormen voor zijn verdere carrière. In 1789 bevorderde de Prins van Oranje hem tot vice-admiraal en een paar jaar later, in 1793, werd hij benoemd tot luitenant-admiraal.

'Langzaam verval van levenskrachten'

In 1795 werd Nederland bezet door de Fransen. De Nederlandse verdediging werd door het Franse leger onder de voet gelopen en de Prins van Oranje vluchtte naar Engeland. De zogenoemde Patriotten, de tegenstanders van de Prins, riepen vervolgens de Bataafse Republiek uit. De Republiek sloot een alliantie met Frankrijk. Alle marineofficiërs die de eed van trouw aan de Prins hadden afgelegd, werden verzocht die te herroepen en trouw te beloven

*Huldiging van Van Braam
door Willem V voor bewezen
diensten tijdens de Slag bij de
Doggersbank.
Coll. W. Mooij.*

aan de leiders van de Bataafsche Republiek. Zij die dit weigerden, werden ontslagen. Willem van Braam ontliep deze keuze en ging met pensioen. Hij ging in Amersfoort wonen waar al spoedig zijn vrouw overleed. In 1800 trof hem wederom een groot verdriet: zijn oudste dochter Magrieta Maria overleed. Drie jaar later overleden tot overmaat van ramp zijn jongste dochter, Alida Johanna en zijn zoon, Frans Thomas. Laatstgenoemde -vernoemd naar zijn grootvader- was luitenant ter zee. Hij stierf op 20 augustus 1803 in Suriname, ongehuwd en zonder wettige nakomelingen. De naam Van Braam verdween derhalve uit de familiestamboom van Willem. 1) In dit 'annus horribilis' verhuisde Willem van Braam naar Loenen,

waar hij ging wonen in het pand dat nu Dorpsstraat 62 is. Zeer waarschijnlijk is hij het die het huis 'Kerk-Zigt' is gaan noemen.

In januari van het jaar 1807 stichtte Koning Lodewijk Napoleon, die van 1806 tot 1810 over het Koninkrijk Holland (de opvolger van de Bataafsche Republiek) regeerde, een nieuwe orde: De Koninklijke Orde der Unie genaamd. Willem van Braam werd tot Ridder van deze Orde benoemd en werd uitgenodigd voor de ceremonie op 16 februari 1807. Helaas was hij ernstig ziek en niet in staat hieraan gevolg te geven. Een paar dagen later, op 21 februari 1807 is Willem van Braam aan 'een langzaam verval van levenskrachten' in zijn huis 'Kerk-Zigt' te Loenen overleden.

Nalatenschap

Het testament van Willem werd op 22 november 1804 opgemaakt ten overstaan van de notaris Mr. Cornelis Willem Decker te Amsterdam. Zijn executeurs-testamentair waren:

zijn neef Isaac Cornelis van Helsdingen (zoon van zijn zuster Arnolda Jenetta en Isaac Cornelis van Helsdingen senior, eertijds samen met Willem's vader Koopman te Amsterdam), Gillis van der Voort en Joris Sanderson Bzn. Dit drietal was ook voogd over de kinderen. Aan van Helsdingen junior vermaakte Willem zijn 'grote gouden medaille'. Dit betreft waarschijnlijk de medaille waarmee Willem werd onderscheiden door de Prins van Oranje na de zeeslag bij de Doggersbank in 1781.

Voorts vermaakte hij aan hem de overige gouden en zilveren medailles, de (ere)sabel en andere herinneringstekens en onderscheidingen die aan hem waren verleend, alles vanwege de vele bewezen diensten en de lasten die zijn neef vanwege hem had ondergaan. 2) Verder liet Willem aan zijn drie minderjarige kleindochters, al zijn gouden en zilveren sieraden en andere voorwerpen na. 3)

Ten slotte werd de helft van zijn resterende bezit vermaakt aan de vijf minderjarige kinderen van zijn dochter Margrieta Maria Kolff, geboren van Braam, de andere helft aan de drie minderjarige zonen van zijn dochter Alida Steffens, geboren van Braam.

De executeurs testamentair waren echter de mening toegedaan dat alles wat de kinderen erfden, niets opbracht en alleen kosten met zich

meebracht. Zij wilden dan ook alles verkopen, en met de opbrengst Nationale Schuldbrieven kopen. Met de rente-opbrengst hiervan kon dan de opvoeding en scholing van de kinderen bekostigd worden. Deze actie had enkele voeten (lees: vergaderingen) in de aarde, voordat zij uitgevoerd kon worden. Allereerst werd op 24 maart 1807 een verzoek ingediend bij het 'gemeentebestuur' van Loenen-Kroonenburg om een acte van renuntiatie, keuze en approbatie (goedkeuring) te verlenen. Ruim een maand later werd het verzoek ingediend om alles te verkopen; de sieraden "diamanten en goude ringen, zakhorloges en alle 'kleinoden' waarin begrepen de paarlen, diamanten en alle pretoisia's (kostbaarheden), goud en zilver, tot lighaamlijke pronk of cieraad dienstig" waren een renteloos kapitaal. Indien deze sieraden verkocht zouden worden, kon de rente van de opbrengst besteed worden aan opvoeding en scholing van de onmondige kleinkinderen van de erflater. Het verzoek om alles te mogen verkopen eindigde dan ook met de vraag de juwelen in publieke veiling te mogen verkopen. Het 'gemeentebestuur' stemde hiermee in.

'Een huis, erve en grond, genaamd Kerk-Zigt'

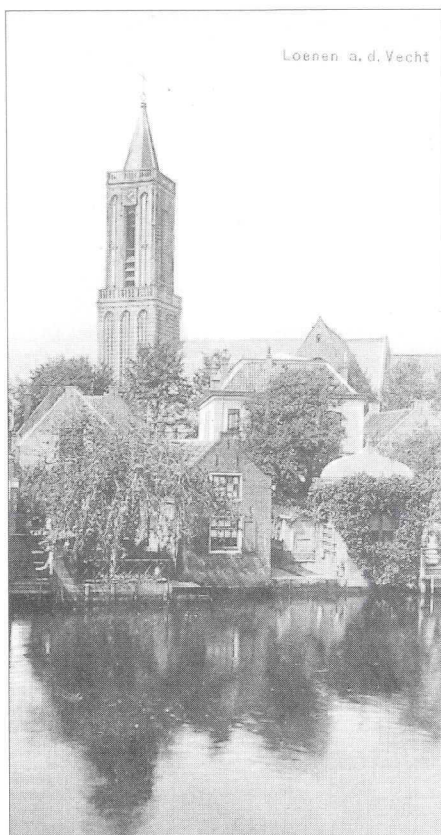
Twee jaar later komen de executeurs testamentair met het verzoek om toestemming tot verkoop van het huis Kerk-Zigt:

'Dat zij Requestranten hebben bevonden onder den Boedel en nalatenschap te behooren, Een Huis, Erve en grond, genaamd Kerk-Zigt, staande en gelegen in de Dorpe van Kroonenburg en Loenen, door wijlen Willem van Braam zelve bewoond. Dat de Requestranten zig verplicht vindende het belang hunner pupillen te behartigen en mitsdien het meeste voordeel te berekenen, in overweging hebben genomen, dat aan hetzelfde Perceel van tijd tot tijd veele reparaties zouden te doen zijn, waardoor indien al op voordeelige condities mogte zijn verhuurd geworden, egter daarvan jaar door jaar weinig interest ten behoeve van de geintresseerden zoude kunnen provenieeren, en daarom tot het besluit zijn gekomen, om onder approbatie (=goedkeuring) van dit Bestuur hetzelfde te verkoopen en de daar van opgebragte penningen te employeeren (=gebruiken) tot aankoop van Effecten ten laste van dit Koninkrijk'. Op 2 mei 1809 brachten zij het huis in

Kostbaarheden uit de nalatenschap van Willem van Braam

1 paar oorboucles of knoppen met diamanten
 1 paar oorsieraden met hunne knopjes geëntoureerd met diamanten
 1 paar dito van rondsom geëntoureerd met diamanten
 1 haarspeld met diamanten
 1 bootje met diamanten
 Een ring met diamanten
 Een dito met dito
 Een dito met dito
 Een ring met een paarsche steen, geëntoureerd met diamanten
 Een ring met een paarsche steen op haar gezet
 Een ketting met 40 stuks granaaten
 Een goud zakhorlogie
 Een dito (fransch goud) repetitie horologie
 Een geëmailleerd zakhorlogie
 Een goude horologie haak met deszelfs goude cachetbeugeltje
 Een goude mans horologie ketting, sleutel en cachet
 Een goude mans horologie
 Een goud knipbeugeltje
 Een goude medaillon
 Een paar goud draadwerk bracelet schuifjes
 Een gouden rotting knop
 Een paar goude oorbelletjes
 Een zilver doosje met twee paarl d'amoure plaatjes
 Een zilver kurketrekker
 Vijf paar zilvere schoengespen en 2 paar kniegespen en broekgesp
 Een zilvere broek en strop gesp
 Een passieboekje met zilvere knipjes
 Een zilvere gemonteerde bril met zijn foudraal
 Twee zilvere cachetten en 1 paar vergulde mouwknopjes
 Een zilvere potloodspen, vingerhoed, rijgpen en 3 breijpen
 Een porceleine snuifdoos met zilver gemonteerd
 Een tabaksdoos met zilver gemonteerd
 Een porceleine snuifdoos met vergulde rand
 Een dito dito met dito
 Een garnituur vergulde mans schoen en kniegespen
 Een paar schoengespen met steentjes bezet
 Een paar glaze oorhangers
 Een doosje waarin een staale centuurgesp
 Twee stuks paarl d'amoure waaiers met geschilderde bladen
 Een steene cachet met goud gemonteerd
 Een zilveren degen
 Een koperen dito
 Een rotting met een vergulde knop

*De achterzijde van Kerk-Zigt
aan het begin van de
20ste eeuw.
Coll.: W. Mooij.*

veiling. Er werd ingezet op f 2.500,- maar toen het eindbedrag niet veel hoger kwam, mijnden de heren zelf het huis af op f 2.900,-. Buiten de veiling om werd toen een koper gevonden, Benedictus Wipff, 'Medicinae Doctor' te Oud Over, "onder stipulatie om daarvan bij het doen van het transport te betalen Twee Duizend Guldens en de restende Een Duizend Guldens te vestigen op het voorschreven Huis, om daarvan inmiddels 5 prct. in het jaar intressen te voldoen tot de dadelijke aflossing, welke geheel met of binnen de twee jaaren na dato van het doene transport zal moeten geschieden". Het 'gemeentebestuur' ging ook met deze verkoop accoord, mits "dezelve kooppenningen ten behoeve der minderjarigen worden aangelegd tot aankoop van Effecten ten laste van dit Koninkrijk". Wipff, die daarvoor 'onder de bijgelegene Geregten van Oud Over en Loosdregt' woonde, betrok Kerk-Zigt in mei 1809. Dertig jaar zou hij hier blijven wonen, tot zijn overlijden in 1839. Hij

kon niet vermoeden dat het huis dat hij voor 3000 gulden had gekocht, ongeveer 200 jaar later voor meer dan het duizendvoudige (ruim drie miljoen gulden) zou worden verkocht!

Willem Mooij
Juliette Jonker-Duynstee

NOTEN:

- 1) De dochters van Van Braam hadden wel kinderen, maar die droegen de naam van hun vaders: Margrieta Maria was getrouwd met Hendrik Kolff, een zeekapitein. Het echtpaar had vijf kinderen, drie dochters en twee zonen. De jongste dochter, Alida Johanna, trouwde met Jacob Steffens, een artillerie-kapitein. Samen kregen zij drie zonen.
- 2) Willem van Braam's (ere)sabel en koppelplaat bevinden zich in het Marinemuseum te Den Helder.
- 3) Lijst der gepraefegateerde Diamanten, Goudene Ringen, Zakhorologien etc. uit den inventaris des Boedels geformeerd van wijlen zijne Excellentie den Heer Lieutenant Admiraal Willem van Braam, ten faveuren zijner kleindogters Johanna Lambarta Gualtera Kolff, Susanna Alida Kolff en Maria Constantia Kolff.
- 4) Benedictus Wipff was een zoon van Jan Casparus Wipff en Barbe Tischer, geboren op 25 februari 1760 te Schaffhausen en overleden op 2 juli 1839 te Loenen. Hij trouwde met Jeanne Esther Plumetaz waarmee hij 5 kinderen kreeg. Wipff promoveerde in de Medische Faculteit op 11 augustus 1787, bij de Universiteit van Franeker. In 1835 is hij eerste assessor van de gemeente Loenen, gecommiteerd tot waarneming van den Burgerlijke Stand. Op 6 juli 1839 werd Wipff begraven op de algemene begraafplaats te Loenen. Zijn vrouw is in hetzelfde graf begraven op 8 december 1847.

BRONNEN:

Archief gemeente Loenen, gerecht Loenen-Kronenburg (Hollands), 1595-1811, inv. nr. 5.
J.P.W.A. van Braam Houckgeest, Genealogy and History of the families van Braam and van Braam Houckgeest, Den Haag 1997
Instituut voor Maritieme Historie te Den Haag, Collectie personendocumentatie
L.L.M.Eekhout, Het Admiralenboek. De vlagofficiëren van de Nederlandse marine 1382-1991, Amsterdam 1992
Archief Marine Museum, Den Helder

Met dank aan drs A.J. van Peet van het Instituut voor Maritieme historie en drs L.M.A. Homburg van het Marinemuseum te Den Helder voor hun medewerking.